

SZÁZADVÉG

SZUBJEKTÍV KONJUNKTÚRAÉRZET NAGYMINTÁS KUTATÁS

VI. MÉLYKUTATÁS ELEMZÉSE

2025. október 12.

DOI: 10.65295/dissz-szkonj.2024

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt évek egymást követő válságai – a koronavírus-járvány, az orosz–ukrán háború, az energiaválság és az infláció – alapjaiban befolyásolták a magyar társadalom mindennapjait, lehetőségeit és jövőbeli kilátásait. Ebben a bizonytalan környezetben különösen fontos megérteni, hogyan látják az emberek a saját helyzetüket, valamint az ország jövőjét. A lakosság szubjektív konjunktúraérzetének és jövőképének vizsgálata nemcsak a gazdasági és társadalmi folyamatok értelmezéséhez nyújt támpontot, hanem a szakpolitikai döntéshozatal megalapozásához is elengedhetetlen.

A szubjektív konjunktúraérzet azt mutatja meg, hogy hogyan ítélik meg az emberek a gazdasági helyzetet, az egyéni és közösségi jóllétet, valamint az ország állapotát és lehetőségeit. Rávilágít, hogy az emberek mennyire érzik magukat biztonságban, elégedettnek vagy kiszolgáltatottnak, és milyen mértékben képesek bizakodva tekinteni a jövőbe. Ehhez szorosan kapcsolódik a jövőkép, amely az egyének és közösségek elvárásait, reményeit és félelmeit foglalja magában – legyen szó a személyes életkörülmények alakulásáról, az ország fejlődési irányáról vagy a globális kihívások kezelésének lehetőségeiről.

A releváns szakirodalom eredményei¹ szerint a pozitív és stabil jövőkép kedvezően hat a gazdasági aktivitásra: növeli a befektetési hajlandóságot, ösztönzi az innovációt és erősíti a proaktív magatartást. Ezzel szemben a bizonytalan vagy pesszimista jövőkép visszafoghatja a gazdasági teljesítményt és a társadalmi kezdeményezőkészséget. Éppen ezért kutatásunk célja nemcsak a magyar társadalom aktuális konjunktúraérzetének és jövőképének feltérképezése, hanem azoknak a tényezőknek a feltárása is, amelyek ezeket alakítják.

A területileg rétegzett, reprezentatív mintán végzett adatfelvétel lehetőséget ad a regionális és társadalmi-demográfiai különbségek feltárására. Az eredmények hozzájárulhatnak olyan szakpolitikai intézkedések kidolgozásához, amelyek jobban figyelembe veszik a lakosság tapasztalatait, elvárásait és jóléti szempontjait.

Elemzésünk középpontjában annak feltárása áll, hogy hogyan érzékelik az emberek a jelen gazdasági-társadalmi helyzetet, és miként látják saját, valamint az ország jövőjét.

- + Hogyan értékelik a magyarok az ország jelenlegi helyzetét?
- + A válaszadók milyennek ítélik meg saját pénzügyi helyzetüket és életszínvonalukat?
- + Milyen tényezők befolyásolják a szubjektív konjunktúraérzetet (pl. foglalkoztatottság, jövedelem, inflációs várakozások)?
- + Hogyan látják saját pénzügyi helyzetük, életszínvonaluk és általános életminőségük alakulását a jövőben?

¹ Hivatkozott szakirodalmak többek között:

Mester, D. (2013). A jövő orientáció háttértényezőinek vizsgálata főiskolai hallgatók körében (Doktori (Ph.D.) értekezés). Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola.

D'Acunto, F., Malmendier, U. & Weber, M. (2021). Gender roles produce divergent economic expectations. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(10), e2008534118. <https://doi.org/10.1073/pnas.2008534118>

Regős, G., Molnár, D. & Horváth, D. (2019). Konjunktúrakutatás a makrogazdasági adatok fényében. *Statistikai Szemle*, 97(12), 1154-1178.

- + Milyen személyes és társadalmi kihívásokat azonosítanak, és hogyan vélekednek ezek kezeléséről?
- + Hogyan látják a globális folyamatokat és azok hatását a válaszadók?
- + Milyen várakozásaik vannak a magyaroknak az ország gazdasági, társadalmi és politikai fejlődésével kapcsolatban?
- + Vannak-e jelentős különbségek a szubjektív konjunktúraérzetben és a jövőképben az ország különböző régiói között?
- + Milyen tényezők állhatnak a területi eltérések hátterében?
- + Hogyan befolyásolják a társadalmi-demográfiai jellemzők (pl. nem, életkor, iskolai végzettség, jövedelmi helyzet) a szubjektív konjunktúraérzetet és a jövőképet?
- + Azonosíthatók-e különböző társadalmi csoportok eltérő percepció sémákkal és várakozásokkal?

A kérdések megválaszolásához kvantitatív (kérdőíves) és kvalitatív (fókuszcsoportos) módszereket egyaránt alkalmaztunk. Bizonyos esetekben összevetettük az eredményeinket a 2017-ben végzett jövőképkutatás adataival is, hogy az időbeli változásokat is láthatóvá tegyük. A személyes szint mellett különös figyelmet fordítottunk a lakóhelyi fejlettség vizsgálatára, hiszen a fejlődésről és a jólétről alkotott véleményeket nagymértékben befolyásolja, hogy az egyének mit tapasztalnak saját környezetükben.

2. AZ EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

2.1. Szubjektív helyzetértékelés

A globális társadalmi és gazdasági folyamatok értékelése napjainkban különösen nagy jelentőséggel bír, hiszen a nemzetközi trendek közvetlenül és közvetve is alakítják a hazai viszonyokat. E fejezet célja annak feltárása, hogy a lakosság hogyan látja a hazai társadalom helyzetét, valamint milyen globális kihívásokat azonosít. Vizsgálatunk során kvantitatív és kvalitatív eszközökkel elemeztük, hogy az egyének az utóbbi évek társadalmi és gazdasági folyamatait milyen kontextusban értékelik. Külön figyelmet fordítottunk arra, hogy a válaszadók miként értelmezték a változások mozgatórugóit, legyenek azok politikai, gazdasági, társadalmi vagy egyéni tényezők, hiszen ezek a percepciók alapvetően befolyásolják a társadalmi diskurzust és a jövőre vonatkozó elvárásokat.

1. TÁBLÁZAT: MAGYARORSZÁGOT ÉRINTŐ FOLYAMATOK, ESEMÉNYEK, AMELYEK ÉRTÉKELÉSÉRE AZ ALANYOKAT KÉRTÜK

Esemény/folyamat
COVID-19-világjárvány
Orosz-ukrán háború
Klíímaváltozás
Az amerikai elnökválasztás eredménye (2024)
Globális inflációs hullám
Mesterséges intelligencia elterjedése
Autóipari nagyberuházások (pl. Kecskemét, Győr)
Akkumulátoripari beruházások
Családi Otthonteremtési Kedvezmény bevezetése
25 év alattiak adókedvezménye
Gázai konfliktus kiéleződése
Az Európai Unió Tanácsának magyarországi elnöksége 2024-ben

Forrás: Századvég

A kutatási előzmények szerint a szubjektív konjunktúraérzet megértése több tudományterület együttműködését igényelte, hiszen a lakosság gazdasági helyzettel kapcsolatos percepcióit nem kizárólag gazdasági adatok, hanem társadalmi, pszichológiai és kulturális hatások is formálták. Ez a megközelítés azért vált különösen fontossá, mert a gazdasági folyamatok megítélése nem érthető meg pusztán számok vagy statisztikai adatok alapján.

A GDP és más objektív mutatók sokáig meghatározták, hogyan értékeltük a gazdaság teljesítményét. Ugyanakkor egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy az emberek jólléte nem pusztán számokon múlik. A biztonságérzet, a társas kapcsolatok minősége, a környezet állapota, az egészség vagy akár a munkahelyi tapasztalatok legalább akkora szerepet játszottak abban, hogy hogyan látták a saját életüket és a társadalom helyzetét. A gazdasági folyamatok és azok társadalmi megítélése szorosan összefonódtak: a közbeszéd, a médiában uralkodó narratívák, a véleménybuborékok és a közösségi média működése mind hatással

voltak a gazdasági bizalom alakulására – ami végső soron a fogyasztói és a megtakarítási döntéseket is befolyásolta.

A Századvég Konjunktúrakutató Zrt. adatai is jól szemléltették a gazdasági és társadalmi percepciók összetettségét. A lakossági konjunktúraérzet 2022-ben mélypontra süllyedt az orosz–ukrán háború és az energiaválság következtében, majd 2023-tól mérsékelt, de hullámzó javulás kezdődött. A 2025-ös adatok alapján a gazdasági bizalom lassan, de folyamatosan erősödött, jóllehet a geopolitikai és gazdasági bizonytalanság továbbra is érezhető maradt. Ezek a tendenciák arra utaltak, hogy a konjunktúraérzet alakulása nem magyarázható pusztán gazdasági mutatókkal. A bizalom és a jövőkép formálódásában olyan tényezők is szerepet játszottak, mint a társadalmi biztonságérzet, a politikai stabilitás, valamint az emberek által érzékelt nemzetközi folyamatok. Kutatásunk ezért a konjunktúraérzet gazdaságtól független összetevőire irányult, olyan területre, amely a hazai szakirodalomban mindeddig kevés figyelmet kapott.

A kvalitatív kutatás során arra kerestük a választ, hogy hogyan látják az emberek a globális események – például a mesterséges intelligencia térnyerése vagy a háborús konfliktusok – hatását saját életükre és közvetlen környezetükre. A beszélgetésekben visszatérő elemként jelent meg a bizonytalanság érzése, amely szinte minden témában felbukkant.

Ez a bizonytalanság a háborús helyzetek, a politikai vezetés válsága, a környezeti problémák és a technológiai változások mentén egyaránt kifejeződött, jelezve, hogy a biztonság hiánya a résztvevők gondolkodásában átfogó, mindennapi tapasztalattá vált. A környezeti kérdések megítélése különösen árnyalt képet mutatott: országos szinten inkább a pesszimizmus volt jellemző, míg a helyi, személyes tapasztalatok szintjén több résztvevő bizakodóbbnak bizonyult. A technológiai fejlődés, főként a mesterséges intelligencia megjelenése, szintén vegyes érzelmeket váltott ki. A pesszimisták a munkahelyek megszűnésétől és az emberi irányítás elvesztésétől tartottak, az optimisták viszont az ismétlődő munkafolyamatok kiváltásában és az innováció előmozdításában látták a fejlődés lehetőségét. A résztvevők tizenkét aktuális eseményt értékelték, amelyek közül a legnegatívabb megítélést az orosz–ukrán háború, a globális infláció és az akkumulátorgyárak létesítése kapták – elsősorban környezetvédelmi és munkaerőpiaci aggályok miatt. Ezzel szemben a CSOK, a 25 év alattiak adókedvezménye és az autóipari beruházások inkább pozitív visszhangot váltottak ki, mivel sokan ezeket a „segítségnyújtás” és a „hazai munkaerő támogatása” narratívájába illesztették.

A kvantitatív eredmények szintén azt mutatták, hogy a társadalom szubjektív konjunktúraérzete rétegzett és kritikus volt a gazdasági-társadalmi változásokkal szemben.

A válsághelyzetek – a koronavírus-járvány, az infláció, az orosz–ukrán háború és a migráció – hatásának megítélése is alapvetően negatív, különösen az infláció esetében, amelyet a válaszadók közel 60 százaléka tart az ország társadalmi-gazdasági helyzetét súlyosan rontó tényezőnek. A migráció megítélése kevésbé egyértelmű, itt a válaszadók ötöde semleges választ adott, ami a társadalmi értelmezési mintázatok töredezettségére is utal. A korcsoportos bontásban megfigyelhető, hogy a fiatalabb generációk valamivel kevésbé látják súlyosnak a háború és a migráció hatását, miközben az idősebbek körében az infláció és a járvány is különösen negatív megítélés alá esik. A településtípusonkénti eltérések pedig a véleménybuborékok, a médiabefolyás és a percepciók torzítások szerepére utaltak (Vincze, 2019).

Mindezek alapján a szubjektív konjunktúraérzet nem pusztán gazdasági tapasztalatokra épült, hanem mélyen beágyazódott a közösségi narratívák és az egyéni jóllét hálózatába – ahogyan

azt a narratív közgazdaságtan is hangsúlyozta (Shiller, 2017). A lakossági percepciók feltárása így nemcsak kiegészítette az objektív adatokat, hanem segített megérteni a gazdasági és társadalmi folyamatok mögött húzódó pszichológiai és kulturális mintázatokat, amelyek előre vetítették a bizalom és a gazdasági attitűdök alakulását.

2.2. Egyéni helyzet és életminőség értékelése

Az életminőség és az életszínvonal megítélése jóval összetettebb annál, mint amit a gazdasági mutatók önmagukban képesek visszatükrözni. E fejezet célja, hogy feltárja az egyének szubjektív elégedettségét és jóllétérzetét, amelyeket a különböző szociodemográfiai tényezők fényében is megvizsgáltunk. A boldogság mellett az anyagi jóllét percepciót is elemeztük.

A vizsgált szakirodalmak alapján láthatjuk, hogy a jóllétre és az életminőségre rengeteg tényező hathat. A szubjektív jóllét pedig korábbi tanulmányok alapján jótékony hatással van az egészségre és a hosszú életre, a támogató társas kapcsolatokra, a munkateljesítményre és a rezilienciára is (De Neve et al., 2013). Emellett fontos az életminőség vizsgálata is, hiszen ennek során az egyének nem csupán szubjektív, hanem objektív, mérhető szempontok alapján is értékelik a helyzetüket.

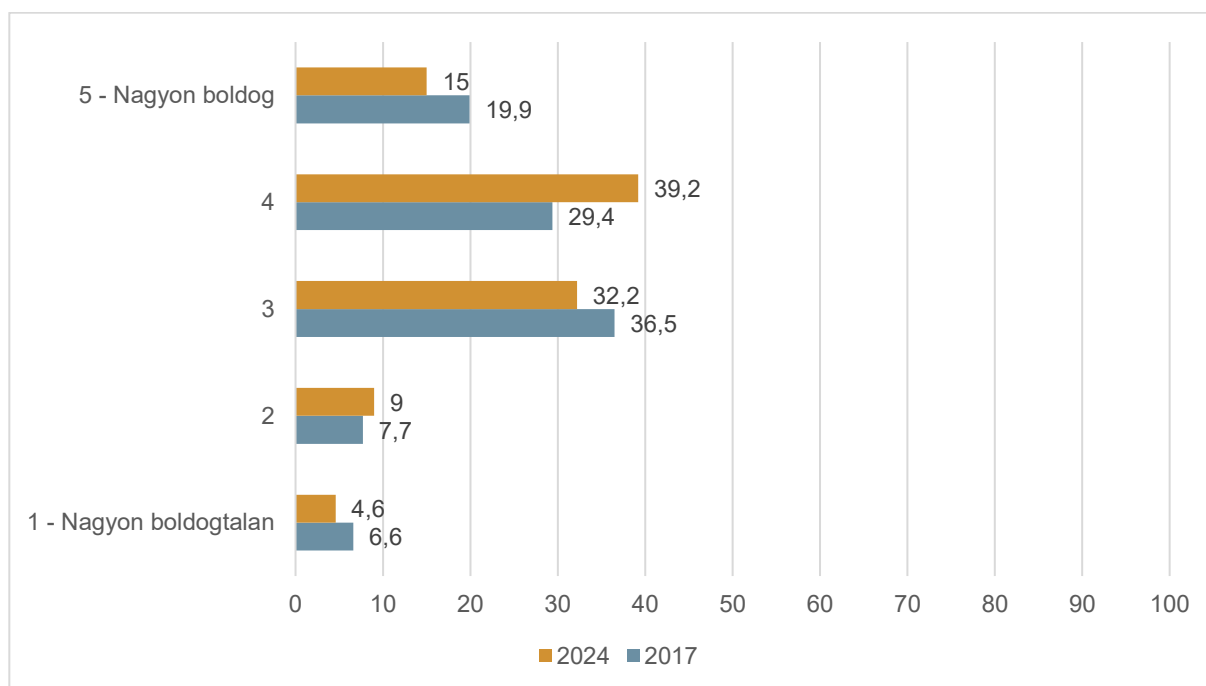
A kvalitatív vizsgálatok eredményei szerint a megkérdezettek boldogsággal kapcsolatos asszociációiban leggyakrabban a múlandóság és a tervezhetőség, a szabadságérzet, valamint a biztonság narratívája jelent meg.

A múlandóság és a tervezhetőség dimenzióiban az ágencia kérdése kapott hangsúlyt, vagyis az, hogy az egyének mennyiben érzik úgy, hogy: tervezéssel és tudatos döntésekkel befolyásolni tudják saját boldogságukat. A szabadságérzet szintén visszatérő elemként jelent meg, amelyet sokan a függetlenség és az önállóság megéléséhez, illetve a másokra utaltság elkerüléséhez kötöttek. Ezen belül elkülönült a materiális és a posztmateriális megközelítés: míg az előbbi esetében a kiszolgáltatottságérzetet tekintették a boldogság akadályának, addig az utóbbinál inkább a korlátozottság – például a személyes kibontakozás vagy önmegvalósítás hiánya – jelent meg gátló tényezőként. Az ágencia kérdése mind egyéni, mind közösségi szinten felmerült. A válaszadók szerint a boldogság nagyrészt azon múlik, hogy mennyire tudják megteremteni az egyensúlyt a munka, a szabadidő és a társas kapcsolatok között. A biztonság narratívájában a boldogság az anyagi és egészségügyi stabilitással, valamint a szabadságérzettel fonódott össze. Ugyanakkor a biztonságérzet társas dimenziója is kirajzolódott: ebben a megélésben az erős, bizalmon alapuló kapcsolatok játszották a központi szerepet. A megkérdezettek boldogságérzetüket elsősorban közvetlen, mikrokörnyezeti tapasztalataikhoz kötötték, ahol nagyobb kontrollt érztek az életük felett. Az, hogy mit tekintettek a boldogság fő forrásának, szorosan összefüggött azzal is, hogy mit láttak annak legfőbb akadályaként. Gyakran előfordult, hogy a személyes vagy helyi szinten érzékelt problémákat a válaszadók tágabb, országos vagy globális összefüggésekben értelmezték. Az anyagi nehézségeket rendszerint az inflációs nyomással hozták összefüggésbe. Anyagi nehézségeik megoldásában több megkérdezett is az államot tartja leginkább felelős szereplőnek, mások magasabb szintű szerveket is felelősnek tartanak (például az Európai Uniót). A mikroszinten megjelenő, posztmateriális aggodalmak – mint az időhiány, az önkiteljesítés nehézsége vagy az életminőség romlása – esetében a válaszadók inkább egyéni felelősséget láttak. A mezoszinten a gyenge társas kapcsolatok, az együttműködés hiánya és a társadalmi feszültségek kerültek előtérbe, amelyek a közösségi szintű jóllétet gyengítették.

A kutatás kvantitatív szakaszának eredményei ezt a képet tovább árnyalták. A lakosság többsége beosztással jól, vagy éppen kijött a fizetéséből. Az iskolai végzettség szintje szoros összefüggést mutatott az általános boldogságérzettel: a magasabb végzettség javította a jólléttel kapcsolatos mutatókat. A válaszadók boldogságsszintje összességében hasonló volt a 2017-ben mért értékekhez, ugyanakkor enyhe növekedés figyelhető meg a magukat inkább boldognak vallók csoportjában.

**1. ÁBRA: MINDENT EGYBEVETVE, MENNYIRE ÉRZI MAGÁT BOLDOGNAK?
A 2017-ES ÉS 2025-ÖS EREDMÉNYEK ÖSSZEVETÉSE (%)**

Forrás: Századvég

A vizsgálat során a lakosság számára fontos értékeket és személyiségjegyeket is elemeztük. A legfontosabbnak az egyenlőséget, az együttműködést és a társadalmi normák betartását tartották, miközben az egyéni kiemelkedés és a vezetői szerepek iránti vonzalom jellemzően alacsony maradt. A főkomponenselemzés alapján három csoportot határoztunk meg, és bár a nemek között nem mutatkozott lényeges eltérés (a férfiak valamivel nyitottabbnak bizonyultak a kihívásokra), az életkor emelkedésével egyértelműen nőtt a szabály- és normakövető attitűd, miközben csökkent a kockázattvállalási hajlandóság.

A kutatás eredményei együttesen arra világítottak rá, hogy a magyar lakosság szubjektív jólléte és életminősége összetett, számos okra visszavezethető jelenség. A mikroszintű élmények és a makroszintű társadalmi-gazdasági struktúrák kölcsönhatása egyszerre alakítja a boldogság megélését. A kvalitatív adatok alapján az emberek elsősorban az anyagi és egészségügyi biztonságot, a társas kapcsolatok minőségét, valamint a szabadság és az ágencia megélését tekintették a boldogság alapjának. A kvantitatív eredmények ezt megerősítették, ugyanakkor jelentős társadalmi különbségekre is rávilágítottak: a megélhetési gondok főként az idősebb korosztályt és az észak-magyarországi térségeket érintették, míg a nyugat-dunántúli régió kedvezőbb mutatókkal rendelkezett. Az iskolai végzettség erősen korrelált a társadalmi státusszal, a munkahelyi elégedettséggel és az általános boldogságsszinttel, ami jól mutatta az oktatás meghatározó szerepét a jóllét növelésében. Bár a lakosság közel háromnegyede elégedett volt a munkahelyével, és több mint fele boldognak

vallotta magát, az anyagi biztonság, a társadalmi kohézió és a regionális különbségek kérdései továbbra is fontos kihívásokat jelentenek.

2.3. Társadalmi várakozások a szubjektív konjunktúraérzet alakulásáról

A gazdasági helyzet megítélése és a jövőről alkotott kép szorosan összefügg azzal, hogy hogyan érzik magukat az emberek a mindennapokban, és milyen döntéseket hoznak a jövőre nézve. Az elmúlt évek hazai és nemzetközi eseményei – a gazdasági válságoktól a geopolitikai feszültségekig – jelentősen formálták a lakosság várakozásait, bizalmát és hangulatát. A gazdasági és társadalmi bizonytalanság tehát nem csupán az objektív mutatókban, hanem az emberek szubjektív tapasztalataiban is nyomon követhető.

A lakossági percepciók feltárása lehetőséget adott annak megértésére, hogy az emberek hogyan ítélik meg a gazdasági folyamatokat, és milyen várakozásokkal tekintenek a jövőbe. Külön figyelmet fordítottunk arra, hogy megértsük, miként különböznek ezek a percepciók térségenként, településtípus, társadalmi háttér és egyéb szociodemográfiai jellemzők szerint.

A fókuszcsoportos beszélgetések lehetőséget adtak arra, hogy mélyebben megértsük a gazdasági helyzethez és jövőképhez kapcsolódó egyéni értelmezéseket és narratívákat, míg a kérdőíves felmérés segítségével számszerűen is vizsgálhattuk a mintázatokat és összefüggéseket. E két megközelítés együttesen tette lehetővé, hogy a kutatás egyszerre adjon átfogó képet a társadalmi tendenciákról, és betekintést nyújtson az emberek személyes, mindennapi tapasztalataiba.

A kvalitatív vizsgálat eredményei szorosan illeszkedtek a szakirodalomban bemutatott elméleti keretekhez, különösen a narratív közgazdaságtan (Shiller, 2017) megközelítéséhez, valamint a lakossági jövőkép-percepciók heterogenitását hangsúlyozó kutatásokhoz (D'Acunto – Weber, 2024; Bruine de Bruin et al., 2010). A makroszintű jövőképet átható, domináns pesszimizmus – amely leginkább az ökológiai, technológiai és gazdasági diskurzusokban volt tetten érhető – összhangban állt a szakirodalomban is azonosított bizalomhiány és bizonytalanság hatásaival, amelyek a fogyasztási, beruházási és más gazdasági döntéseket is befolyásolhatják (Blanchard, 1998; Regős et al., 2019). A makro- és mikroszintű perspektívák éles elválása – vagyis, hogy az emberek saját életüket inkább optimistán, míg a tágabb gazdasági és politikai folyamatokat inkább pesszimistán ítélték meg – összhangban áll a társadalmi konstrukciók és élettapasztalatok eltérő hatásaira vonatkozó megállapításokkal. A globális szinten érzékelhető, katasztrófaorientált narratívák, valamint a technológiai fejlődés gyorsaságával kapcsolatos ambivalens érzések szintén alátámasztják azt a szakirodalmi tételt, miszerint a jövőorientációt a fenyegetések és lehetőségek egyidejű észlelése alakítja (Cserháti et al., 2010).

Összességében a kvalitatív eredmények azt mutatták, hogy a lakossági jövőképet a mikroszintű élmények és a makroszintű társadalmi folyamatok összetett kölcsönhatása formálja.

A kvantitatív eredmények ezt a képet empirikusan is megerősítették. Az adatok igazolták a szakirodalomban bemutatott összefüggéseket, miszerint a lakossági jövőkép és a gazdasági várakozások alakulását jelentős mértékben befolyásolják a demográfiai, társadalmi és pszichológiai tényezők. A felmérés szerint a magyar lakosság gazdasági kilátásai erősen megosztottak: a válaszadók mintegy harmada stagnálást, közel ugyanennyien romlást és

körülbelül egynegyedük javulást valószínűsít. Ez a heterogenitás – amelyet D’Acunto és Weber (2024) az inflációs várakozások esetében is kiemel – egyértelműen megjelent a mintában is: az iskolai végzettség, a társadalmi státusz és a településtípus mentén markáns különbségek figyelhetők meg. A magasabb végzettségű és kedvezőbb társadalmi helyzetű csoportok körében alacsonyabb volt a pesszimizmus, míg az alacsonyabb végzettségűek inkább stagnálást vagy mérsékelt javulást vártak.

A társadalmi önbesorolás esetében egy növekvő tendencia bontakozik ki a szemünk előtt a magasabb társadalmi csoportba tartozás és az optimistább jövőszemlélet kapcsán (ebben az esetben a gazdaság tekintetében). Minél magasabb társadalmi csoportba tartozó személyt nézünk, annál magasabb a magyar gazdaság javulását feltételezők aránya. A magukat az alsó osztályba sorolók 17,7 százaléka, az alsóközéposztályba sorolók 24,4 százaléka, a magukat a középső társadalom részének érzők 29,7 százaléka, a felsőközép társadalom tagjainak 33,1 százaléka, míg a magukat a felső társadalmi csoportba sorolóknak a 33,8 százaléka vár kismértékű vagy jelentősebb javulást a következő egy-két év során a hazai gazdaságban. Ennek a tendenciának a fordítottja figyelhető meg a gazdaság romlását feltételezők körében; a magasabb társadalmi osztályba tartozók általában egyre alacsonyabb arányban pesszimisták. Míg az alsó társadalmi csoport tagjainak a 44,4 százaléka mondta, hogy a gazdasági helyzet romlani fog, addig az alsóközép társadalmi csoportnak már csak a 39,6 százaléka, a középső társadalmi csoportnak a 30,9 százaléka, a felsőközép társadalmi csoportnak 35 százaléka, a felső társadalmi csoportnak pedig 30,4 százaléka nyilatkozott így.

2. TÁBLÁZAT: ÖN SZERINT MAGYARORSZÁG GAZDASÁGI HELYZETE A KÖVETKEZŐ EGY-KÉT ÉVBEN...? (TÁRSADALMI ÖNBESOROLÁS SZERINT, N=60102) (%)

	Sokat fog javulni	Javulni fog	Nem változik	Romlani fog	Sokat fog romlani	Nem tudja / Nem válaszol
Alsó társadalmi csoport	3,0	14,7	29,2	28,7	15,7	8,6
Alsóközép társadalmi csoport	3,0	21,4	29,9	28,8	10,8	6,1
Középső társadalmi csoport	3,1	26,6	34,1	24,2	6,7	5,2
Felsőközép társadalmi csoport	4,9	28,2	26,9	26,6	8,4	5,0
Felső társadalmi csoport	9,2	24,6	30,4	20,1	10,3	5,3

Forrás: Századvég

A jövő kiszámíthatóságának szubjektív megítélése szoros kapcsolatot mutatott az optimizmus mértékével: akik biztosabbnak látták a jövőt, nagyobb arányban vártak gazdasági javulást.

3. TÁBLÁZAT: A GAZDASÁGI HELYZETRE VONATKOZÓ VÁRAKOZÁSOK AZ ALAPJÁN, HOGY A VÁLASZADÓ MENNYIRE TARTJA BIZONYTALANNAK A JÖVŐT (N = 59184) (%)

	Sokat fog javulni	Javulni fog	Nem változik	Romlani fog	Sokat fog romlani	Nem tudja / Nem válaszol
1 – Teljes mértékben bizonytalan a jövő	2,2	14,2	22,8	33,7	18,7	8,3
2	1,4	16,4	31,4	34,5	9,7	6,6
3	2,2	26,7	36,7	23,3	5,3	5,7
4	5,2	33,0	36,6	17,5	4,6	3,1
5 – Teljes mértékben kiszámítható a jövő	11,3	34,0	24,8	16,1	9,3	4,4

Forrás: Századvég

A lakossági gazdasági jövőkép nem pusztán a makrogazdasági folyamatok racionális értékelésének leképeződése, hanem társadalmi pozíció, élettapasztalat, percepció és jövőorientáció által formált összetett konstrukció. A kvalitatív és kvantitatív eredmények egyaránt azt erősítik meg, hogy a gazdasági bizalom és a jövőhöz való viszony nem kizárólag objektív tényezőkön alapul, hanem a társadalmi narratívák, tapasztalatok és bizalmi mintázatok közös terméke.

2.4. Egyéni jövőkép

A jövővel kapcsolatos lakossági várakozások feltérképezése kulcsfontosságú, hiszen ezek határozzák meg az egyének döntéseit, életstratégiáit és jóllétét. Jelen fejezetben arra kerestük a választ, hogy a magyar lakosság hogyan látja saját pénzügyi helyzetének, életszínvonalának változását a közeljövőben, milyen személyes és társadalmi kihívásokat azonosít a jövőre nézve, valamint megvizsgáltuk azt is, hogy a globális hatások tükrében milyen jövőt vizionál magának. Kitértünk arra is, hogy e kihívások kezelésében mennyiben támaszkodnak saját erőforrásaikra, s hogy kiket tartanak leginkább felelősnek problémáik megoldásában. Különös figyelmet fordítottunk arra a kérdésre is, hogy milyen feltételek megvalósulása csökkentené az emberekben a jövőhöz kapcsolódó bizonytalanságérzetet. Ezen tényezők vizsgálata azért is lényeges, mert a jövőképpel kapcsolatos attitűdök, valamint a biztonságérzet erősen befolyásolják a társadalmi stabilitást és a gazdasági aktivitást. Ahogy a korábbi fejezetekben láttuk, a jövőhöz való optimista hozzáállás kedvez a befektetési és fogyasztási kedvnek, míg a társadalmi pesszimizmus akadályozója ennek, valamint hozzájárul a demokratikus diskurzus romlásához és a társadalmi kohézió gyengüléséhez.

A szakirodalmi összefoglaló² szerint az egyének jövőképét több háttértényező is befolyásolja, ezek közül az egyik legfontosabb maga a család (ezen belül maga a családi háttér is), de

² A fejezetben idézett szakirodalmak közül néhány példa:

Marton, Z. (2020). A szakképzésben tanulók jövőképe – A család, mint befolyásoló tényező szerepe. *Opus et Educatio*, 7(1), 99-106.

Csepeli, Gy. (2016). A Z nemzedék lehetséges életpályái. *Educatio*, 25(4), 509-515.

szerepet játszanak benne a globális tényezők, változások is. A pozitív jövőképek kialakulásában kifejezetten fontos tényező a közösség, az abba való beilleszkedés, különösen a fiatalok esetében.

Az empirikus kutatás rávilágít arra, hogy a magyar lakosság jövőről alkotott képe inkább bizonytalan, különösen annak kapcsán, hogy a globális kihívások milyen hatást fognak gyakorolni saját életükre. Ugyanakkor az egyéni szinten megjelenő jövőképek ennél jóval stabilabbnak tűnnek, és elsősorban a saját élet, a család és a háztartás mikrokörnyezetében értelmeződnek. A válaszadók jövőhöz való viszonyát alapvetően két tényező határozza meg: az egyéni függetlenség megőrzésére irányuló törekvés, valamint a stabil mikroszintű környezet iránti igény. Ez a kettősség azt eredményezi, hogy miközben sokan elhatárolódnak a makroszintű folyamatoktól, elvárják az államtól a biztonságos életkörülmények fenntartását.

A jövőről való gondolkodás jelentős generációs eltéréseket mutat. A fiatalabbak számára az anyagi egzisztencia megteremtése és a szakmai érvényesülés jelenti a legfontosabb célokat, míg az idősebb korosztály inkább az egészség megőrzését és az életminőség fenntartását tekinti kulcstényezőknak. A jövővel kapcsolatos elképzelések gyakran a jelen meghosszabbításaként jelennek meg: sokan a meglévő életkörülményeiket vetítik előre, minimális változással. A válaszadók többsége nem reflektál tudatosan a makroszintű fenyegetésekre – például a háborús helyzetre, a klímaválásra vagy a technológiai kockázatokra –, ezek inkább elhárított vagy távoli problémaként jelennek meg. Ugyanakkor a közvetlen, pénzügyi vagy munkahelyi bizonytalanságok érzékelése sokkal konkrétabb, különösen a fiatalabb generációk körében, akik bár optimistábbnak tekintenek jövőbeli kilátásaikra, a munkahelyi stabilitás és a lakhatás terén kiszolgáltatottságot élnek meg.

A projektív technikák eredményei alátámasztják, hogy a jövő elképzelése nagyrészt a jelen struktúráinak újrakisztásából építkezik, vagyis a válaszadók többnyire a meglévő minták fennmaradását feltételezik, nem pedig rendszerszintű változást. A biztonságot nyújtó mikroszintű elemek – mint a család, az otthon, a stabil munkahely és a kiszámítható napi rutin – gyakran pótolják a makroszintű kontroll hiányát. Az állam szerepét a megkérdezettek többsége nemcsak elfogadja, hanem nélkülözhetetlennek tartja, különösen a nyugdíjrendszer, a gazdasági stabilitás és az esélyegyenlőség biztosítása terén.

A jövővel kapcsolatos bizalom és bizonytalanság megélése szoros összefüggést mutat az életkorral, az iskolai végzettséggel és a társadalmi státusszal. Az idősebb, magasabb végzettségű és stabilabb anyagi helyzetű válaszadók általában kiszámíthatóbbnak látják a jövőt, míg a fiatalabb, bizonytalanabb helyzetű csoportok körében nagyobb a félelem a gazdasági és társadalmi kockázatokkal szemben. A biztonság forrását a legtöbben a szeretetteljes családi háttérben, az állami garanciákban és a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésében látják.

Mindezek alapján elmondható, hogy a magyar társadalom jövőképe döntően a mikroszintű biztonságélményre épül. Kommunikációs és szakpolitikai szempontból ezért kiemelten fontos az egyéni önállóság és az alapvető egzisztenciális biztonság erősítése, hiszen ezek szolgálnak kapaszkodóként a bizonytalan makrokörnyezetben. A válaszadók többsége úgy

Huntington, S. (2008). A civilizációk összecsapása és a világrend. M. Európa, Budapest.

érzi, személyes nehézségei megoldásáért elsősorban saját maga, másodsorban az állam tehet a legtöbbet.

2.5. Elégedettség, boldogság és a jövőképpel kapcsolatos összefüggések

Az egyének jelenlegi elégedettsége és boldogságérzete alapvető szerepet játszik abban, hogy hogyan tekintenek a jövőre: a mindennapi jóllét szintje befolyásolja, mennyire érzik magukat biztonságban, mennyire bíznak a holnapban és milyen mértékben tartanak a bizonytalanságtól. A boldogság és a jövőkép közötti kapcsolat ezért nem csupán pszichológiai, hanem társadalmi és gazdasági szempontból is meghatározó, hiszen a pozitív érzelmi állapot növelheti az optimizmust, a bizalom szintjét és a proaktív viselkedést.

Elemzésünk középpontjában annak vizsgálata állt, hogy az aktuális elégedettség és boldogságérzet milyen mértékben határozza meg a jövővel kapcsolatos várakozásokat és aggodalmakat. Megnéztük, hogy az eltérő elégedettségi és boldogsági szinteken lévő csoportok mennyiben különböznek, milyen tényezők segítik őket abban, hogy pozitívan, optimistán tekintsenek a jövőbe. Fordított irányban azt is elemeztük, miként befolyásolja a jövőhöz való viszonyulás – legyen az bizakodó vagy pesszimista – az egyének boldogság- és elégedettségérzetét, valamint hogy az egyes társadalmi csoportok esetében milyen tényezők enyhíthetik a jövő bizonytalanságait és növelhetik a pszichológiai biztonságot. E kérdések vizsgálata különösen fontos, mert segít feltárni, hogy hogyan kapcsolódik össze az egyéni jóllét, az optimizmus és a jövőbe vetett bizalom. Az eredmények rávilágítanak arra is, milyen tényezők erősíthetik a társadalmi stabilitást és csökkenthetik a jövőt övező bizonytalanságokat – ezáltal támogatva mind a pszichológiai, mind a társadalmi jóllét fenntartását.

A boldogság és az elégedettség szoros kapcsolatban áll az egyének jövőhöz való viszonyulásával. Az eredmények arra utalnak, hogy a kiegyensúlyozott és stabil jelen erősíti a jövőbe vetett bizalmat, míg az optimista jövőkép visszahat az egyéni jóllétre. A boldogság komplex, érzelmi és kognitív dimenziókat egyaránt magában foglaló konstrukció, amelyet társadalmi helyzet és jövőkép együttesen alakít. A biztonság és a szabadság kettőse kulcsfontosságú eleme a boldogság megélésének, különösen a fiatalabb generációk körében, akik számára a jövő elsősorban a munka, az egzisztencia és a családalapítás területén nyer jelentést. E célok megvalósítását azonban strukturális akadályok – főként a lakhatási és munkaerőpiaci nehézségek – korlátozzák. A boldogságra irányuló stratégiák mindinkább individualizálódnak, miközben a közösségi orientáció gyengül, és a személyes jövőtervezés válik meghatározóvá.

A kvantitatív eredmények alátámasztják a szubjektív jóllét központi szerepét: az emberek jövővel kapcsolatos biztonságérzete jóval szorosabban függ mentális és érzelmi állapotuktól, mint demográfiai jellemzőiktől. Mindemellett az anyagi helyzet hatása sem elhanyagolható. A pozitív élettapasztalatok és a magasabb elégedettségérzet védőfaktorként működnek a jövővel kapcsolatos szorongások ellen.

2.6. Lakóhelyi fejlődés szubjektív értékelése

A helyi közösségek fejlődése szorosan összefügg az egyének életminőségével és elégedettségével, ezért jelen fejezetben arra fókuszálunk, hogy hogyan érzékelik a lakosok saját szűkebb és tágabb értelemben vett lakóhelyük fejlődését. Arra kerestük a választ, hogy

az utóbbi években a települések lakói inkább fejlődést vagy lemaradást tapasztaltak, és miként értékelik a környezetükben megvalósult változásokat. Emellett feltártuk a lakóhely fejlődése és az egyéni életszínvonal közötti összefüggéseket, valamint bemutatjuk, hogy a lakosság milyen fejlesztéseket tart szükségesnek lakóhelyén. A vizsgálat különösen fontos a regionális különbségek és a területi egyenlőtlenségek szempontjából, hiszen az egyéni percepciók és fejlesztési igények feltérképezése nélkülözhetetlen a helyi közpolitikák megalapozott, célzott és társadalmilag elfogadott tervezéséhez.

A kutatás kvalitatív szakasza lehetőséget adott arra, hogy a számszerű mutatókon túl a helyi tapasztalatok és érzések szintjén is megértsük, mit jelent a „fejlődés” a különböző közösségek számára. Az így feltárt narratívák segítenek árnyalni, hogyan kapcsolódik össze a lakóhely objektív élhetősége és a lakók szubjektív életminősége.

A lakóhelyek élhetősége és a lakosság életminősége markáns összefüggésben állnak egymással, de eltérő dimenziókat képviselnek: míg az élhetőség az objektív környezeti és infrastrukturális tényezőkre utal, az életminőség a lakók szubjektív jóllétének, biztonságérzetének és elégedettségének jelzője. A fókuszcsoportos vizsgálat rámutatott arra, hogy a helyi közösségek percepcióit elsősorban az épített környezet, a közlekedés, a zöldterületek és a gyermekintézmények fejlesztése formálja. Kiemelkedően pozitív fogadtatás övezi a sportlétesítmények és a zöldfelületek bővítését, különösen akkor, ha ezek közvetlenül és ingyenesen elérhetők a helyiek számára.

A fókuszcsoportos megállapítások alapján jól látható, hogy a lakosság elsősorban azokat a fejlesztéseket érzékeli pozitívan, amelyek közvetlenül befolyásolják a mindennapi életminőséget. A kutatás eredményei szerint tehát nemcsak az számít, milyen beruházások valósulnak meg, hanem az is, hogy azok mennyiben kapcsolódnak a helyiek mindennapi életviteléhez és értékeihez. A gyermekintézmények fejlesztése például nemcsak a családok szempontjából bír kiemelt jelentőséggel, hanem a közösség jövőjébe vetett bizalom szimbólumaként is értelmezhető, hiszen közvetve a gyermekvállalási tervekhez és a társadalmi stabilitáshoz is kapcsolódik. Bár a közösségi programok és helyi rendezvények iránti igény általánosan erős, ezek megvalósítását sok esetben korlátozza az önszerveződéshez szükséges helyi szereplők hiánya és az együttműködési kapacitások gyengesége.

A kvalitatív megállapításokat a kvantitatív adatok is megerősítik, amelyek pontosabban kirajzolják, hogy milyen társadalmi tényezők befolyásolják a településfejlődésről alkotott lakossági véleményeket. A kutatás eredményei szerint elsősorban a társadalmi státusz, az életkor, az ideológiai beállítottság és a gazdasági helyzet alakítja a fejlődés megítélését. A jobboldali, idősebb, vallásos és stabilabb egzisztenciával rendelkező csoportok általában pozitívabban értékelik a helyi folyamatokat, míg a fiatalabb, bizonytalanabb helyzetű és baloldali kötődésű válaszadók körében gyakoribb a kritikus attitűd. A regresszióelemzések szerint a települési fejlődés szubjektív megítélésének legmeghatározóbb tényezője a háztartások gazdasági helyzete – különösen annak változása az elmúlt évben. Mindez arra utal, hogy az anyagi biztonság és az egyéni jólét érzete jelentősen befolyásolja, hogy hogyan látják az emberek a közvetlen környezetük fejlődését és lehetőségeit.

Végző soron a kutatás rámutat arra, hogy a településfejlesztés társadalmi hatásai messze túlmutatnak az infrastrukturális beruházásokon: befolyásolják az emberek közösségi kapcsolatait, politikai attitűdjeit és személyes jóllétét, ami közvetlenül visszahat az egyének jövőképeire is. A hatékony településpolitikának ezért nemcsak gazdasági és fizikai fejlesztéseket kell megvalósítania, hanem kommunikációs és társadalmi szempontokat is

figyelembe kell vennie. Különösen fontos a helyiek számára látható, mindennapi életminőséget javító beruházások (például bölcsődék, sportolási lehetőségek) támogatása, valamint a közösségi részvételt és helyi identitást erősítő fejlesztések előtérbe helyezése. Az élhetőbb, jól működő települések nemcsak a helyi jólétet, hanem az ország jövőjével kapcsolatos optimizmust is erősíthetik.

4. TÁBLÁZAT: ÖN SZERINT AZ ÖN TELEPÜLÉSÉN/KERÜLETÉBEN MI MA A LEGJELENTŐSEBB PROBLÉMA, AMIT MEG KELLENE OLDANI? (%) (N = 58055)

	Főváros	Megyei jogú város, megyeszékhely	Egyéb város	Község
Egészségügyi ellátás	23,61	29,39	23,14	15,37
Oktatás	4,55	2,97	2,96	3,26
Szolgáltatások (üzletek, boltok hiánya)	2,43	2,02	4,24	8,05
Közbiztonság	7,76	5,84	6,32	4,96
Kisebbségek	5,11	3,92	6,07	4,99
Autós közlekedés	6,18	6,51	6,53	4,33
Parkolás	9,78	7,07	3,33	1,2
Tömegközlekedés	3,79	5,39	3,88	5,34
Köztisztaság	7,52	3,24	2,96	2,29
Munkahelyekkel kapcsolatos elégtelenség	4,7	12,43	16,48	18,65
Szociális ellátás	7,79	5,54	5,56	5,53
Előregedő társadalom	5,24	3,72	4,48	7,49
Szórakozási, kulturális, sportolási lehetőségek	1,89	2,58	4,28	5,48
Nincs ilyen probléma	5,06	4,14	5,32	8,01
Egyéb, éspedig	4,58	5,24	4,44	5,07
Összesen	100	100	100	100

Forrás: Századvég

2.7. Területi különbségek

A jövővel kapcsolatos percepciók és a gazdasági helyzet megítélése terén lehetnek területi, vagy regionális különbségek is az országban, ezért e fejezetben a területi különbségek feltárására helyezzük a hangsúlyt. Bemutatjuk a szubjektív konjunktúraérzet és a jövőkép alakulását régiók, vármegyék és településtípusok szerint, feltárva a mögöttük álló okokat és mintázatokat. Elemzésünk célja nem csupán a területi eltérések azonosítása, hanem azok magyarázata is, különös tekintettel a gazdasági, társadalmi és infrastrukturális tényezők szerepére. Ezek az információk hozzájárulhatnak a regionális különbségek mérsékléséhez, erősítve a társadalmi kohéziót és a lakossági biztonságérzetet. A vizsgálat jelentősége abban rejlik, hogy a területi egyenlőtlenségek csökkentése nemcsak gazdasági, hanem társadalmi stabilitási kérdés is, amely alapvető befolyással van az ország jövőbeni fejlődési pályájára. E

megközelítés lehetővé teszi, hogy a gazdasági mutatókat kiegészítsük az egyéni tapasztalatok és percepciók térbeli mintázataival, vagyis megértsük, miként élnek meg különböző régiókban az emberek hasonló társadalmi folyamatokat.

A jóllét, boldogság és jövőkép alakulását vizsgáló kutatás rávilágít arra, hogy ezek a szubjektív tényezők szorosan összefüggenek a térbeli kontextussal, a regionális gazdasági helyzettel, valamint a társadalmi és infrastrukturális környezettel. A kvantitatív és fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálatok alapján kirajzolódik, hogy az egyének attitűdjeit és jövővel kapcsolatos várakozásait nem csupán személyes körülményeik, hanem lakóhelyük társadalmi-gazdasági adottságai is befolyásolják.

A fővárosiak gyakran kritikusabbak, jellemző rájuk az intézményi működéssel és közszolgáltatásokkal kapcsolatos elégedetlenség, különösen a közlekedés és közterületek állapota kapcsán. Az agglomerációs térségekben élők számára a zöld környezethez való hozzáférés szűkülése és az infrastruktúra-terheltség kettőssége jelent meghatározó tapasztalatot, míg a közösségi integráció nehézségei gyakran megjelennek, különösen a fővárosról kiköltözők szempontjából. A vidéki agglomerációkban a közszolgáltatások – különösen a gyermekellátás és a szabadidős lehetőségek – elérhetősége és minősége a jóllét egyik fő forrása, ugyanakkor a fiatalabb korosztály helyben tartása kihívást jelent.

Régiós szinten a Nyugat-Dunántúl és Közép-Magyarország lakosai számoltak be legkedvezőbb anyagi helyzetről és legnagyobb boldogságérzetről, míg Észak-Magyarország, Észak- és Dél-Alföld, valamint Dél-Dunántúl lakói gyakran nélkülözéssel, anyagi bizonytalansággal és pesszimista jövőképpel jellemezték helyzetüket. A boldogságérzet átlagosan mérsékelt, de a községekben nagyobb polarizáció figyelhető meg.

5. TÁBLÁZAT: A BOLDOGSÁG SZINTJE TELEPÜLÉSTÍPUS SZERINT (%) (N = 59203)

	1 – Egyáltalán nem boldog	2	3	4	5 – Nagyon boldog	Összesen
Főváros	3,8	9,0	36,7	39,5	11,1	100
Megyei jogú város, megyeszékhely	4,4	8,6	32,4	40,4	14,3	100
Egyéb város	4,5	8,9	31,1	39,5	16,0	100
Község	5,4	9,2	30,7	38,1	16,6	100

Forrás: Századvég

A kvantitatív eredmények részletesebb elemzése rávilágít arra is, hogy a területi különbségek miként jelennek meg az anyagi biztonság és a jövővel kapcsolatos várakozások szintjén. A jövő anyagi és egzisztenciális kiszámíthatóságát illetően a városokban élők valamivel derűlátóbbak, míg a községekben élők körében nagyobb a bizonytalanság. A jövőbeli életszínvonalat tekintve a megyei jogú városok lakói a legpesszimistábbak, míg az egyéb városokban élők a legoptimistábbak. Bár a földrajzi tényezők kimutathatóan hatnak az attitűdökre, a regressziós modellek szerint ezek csak részben magyarázzák az eltéréseket, ami más, szubjektív értelmezési keretek szerepére is utal.

Konklúzióként elmondható, hogy a jóllétet és jövőképet érintő lakossági attitűdök komplex társadalmi, gazdasági és térbeli mintázatokat követnek, és sok szempontból megjelenik a Nyugat–Kelet dichotómia, még akkor is, ha akad néhány eltérő eredményeket mutató vármegye.

2.8. Hazai- és nemzetközi jógyakorlatok

A 21. század közpolitikai és társadalmi kihívásai új megközelítéseket követelnek mind az országos, mind a helyi kormányzatoktól a jóllét, az életminőség és a lakossági jövőkép fenntartható fejlesztése érdekében. Világszerte egyre több döntéshozó ismeri fel, hogy a pusztán gazdasági növekedésre épülő stratégiák önmagukban nem elegendők a polgárok valódi elégedettségének és jóllétének növeléséhez.

Ebben a fejezetben olyan hazai és nemzetközi jógyakorlatokat mutatunk be, amelyek komplex, emberközpontú megközelítéssel törekednek a társadalmi jólét javítására. Ezek a kezdeményezések túlmutatnak a GDP-alapú megközelítésen: a közösségi kohézió, a boldogságérzet és az étellel való elégedettség erősítését helyezik a középpontba. A példák nemcsak nemzeti szinten – mint a kanadai Quality of Life Framework –, hanem regionális és helyi közösségi szinten is jól működő megoldásokat kínálnak.

A válogatás célja, hogy rávilágítson: az emberek életminőségének javítása sokféle, gyakran innovatív eszközzel valósítható meg. Ezek a jógyakorlatok többek között a társadalmi tőke erősítésére, az egyenlőtlenségek csökkentésére és a fenntartható közösségi megoldások előmozdítására építenek. Tapasztalataik iránytűként szolgálhatnak a hazai döntéshozók számára, hogy a jóllét növelését átfogóbb, integrált és emberközpontú szemléletben közelítsék meg.

2.8.1. Átfogó országos stratégia – A kanadai Quality of Life Framework

Kanadában a Kanadai Közegészségügyi Ügynökség (Public Health Agency of Canada) a Pénzügyminisztériummal (Finance Canada), a Statisztikai Hivatallal (Statistics Canada) és a Kincstári Tanáccsal (Treasury Board) együttműködve dolgozta ki az Életminőségi Keretrendszert (Quality of Life Framework, QoLF). A 2021 elején bevezetett rendszer azóta a szövetségi költségvetési tervezés hivatalos részévé vált, és előírja, hogy minden minisztériumnak az úgynevezett QoL-mutatók alapján kell értékelnie a költségvetési intézkedéseket.

A keretrendszer öt fő területet – a jóllétet, az egészséget, a társadalmat, a környezetet és a jó kormányzást – öleli fel, és összesen 84 indikátort tartalmaz. Ezek a mutatók nemcsak a gazdasági teljesítményt, hanem a méltányosság, a befogadás, a fenntarthatóság és a reziliencia szempontjait is mérik. Ennek köszönhetően a kanadai gazdaságpolitika túlmutat a GDP-központú szemléleten, és olyan komplex értékelési rendszert alkalmaz, amely a társadalmi és környezeti dimenziókat is beemeli a döntéshozatalba.

A QoLF részeként bevezették a „Health in All Policies” elnevezésű megközelítést is, amely kimondja, hogy a kormányzati szektoroknak – az egészségügyön túl – olyan területekkel is foglalkozniuk kell, mint a lakhatás, a jövedelemelosztás vagy a társadalmi kapcsolatok, hiszen ezek mind kulcsfontosságú tényezők az életminőségnek és a közegészségnek.

A szövetségi költségvetés éves szinten biztosít forrást az életminőségi hatásvizsgálatok elvégzésére, amelyek célja, hogy nyomon kövessék az integrált, holisztikus megközelítés eredményességét, és rendszeres visszajelzést adjanak a kormány és a lakosság számára. Az Életminőség Központ (Quality of Life Hub) által publikált részletes adatok biztosítják az előrehaladást, a szektorok közötti együttműködést és az átláthatóság folyamatos ellenőrzését.

A Quality of Life Framework tehát Kanada élethezési víziójának megvalósítását támogatja: olyan átfogó, többdimenziós szemléletet képvisel, amely egyszerre szolgálja a gazdasági teljesítményt, a társadalmi kohéziót és a fenntartható fejlődést. A rendszer példaként szolgálhat azoknak az országoknak – köztük az európai államoknak is –, amelyek az életminőség és a közösségi jóllét növelését stratégiai célként kívánják tenni.

6. TÁBLÁZAT: A QUALITY OF LIFE FRAMEWORK MECHANIZMUSAI ÉS HATÁSUK AZ ÉLETMINŐSÉGRE

QoL-mechanizmusok	Hatásuk az életminőségre
Többdimenziós mutatók	Gazdagabb, relevánsabb szakpolitikai döntéshozatal, amely tükrözi a polgárok prioritásait
Egészségegyenlőségi szemlélet	Csökkenti az egyenlőtlenségeket; egészségesebb, inkluzívabb eredményeket támogat
Tárcaközi kormányzás	Ösztönzi a társadalmi jólét összhangban lévő, összehangolt megközelítését
Standardizált hatásértékelések	Megelőzi a kereszttárgazati negatív hatásokat; növeli a közegészségügyi hatások tudatosítását
Nyilvános adatok átláthatósága	Lehetővé teszi a tájékozott vitát és monitorozást, erősíti a bizalmat és az elszámoltathatóságot
Fenntarthatósági szemlélet	Jövőbiztos szakpolitikák, amelyek elősegítik a rezilienciát és a környezeti felelősséget

Forrás: <https://www.canada.ca/en/public-health/services/publications/science-research-data/quality-life-framework-lessons-learned-multisectoral-action.html> (Századvég-szerkesztés)

2.8.2. Lokális és regionális példák – Az ENSZ partnerszervezeteinek eredményei

Az ENSZ 2020-ban jelentette meg a SDG Good Practices című kiadványát, amely a fenntartható fejlesztési célok (Sustainable Development Goals) szellemében gyűjtötte össze a világ különböző részein megvalósított jógyakorlatokat. A kötet azt mutatja be, hogy a látszólag egyszerű, mégis alapvető tényezők – mint a higiénia, az élelmiszer-ellátás, a generációk közötti együttműködés, az igazságosságérzet, a digitalizáció és a méltányosság – miként járulnak hozzá a közösségek boldogságérzetének növeléséhez és jövőképük stabilizálásához. Bár a bemutatott kezdeményezések eltérő társadalmi és gazdasági környezetben valósultak meg, és nem minden modell ültethető át közvetlenül a hazai viszonyokra, számos projekt érvényes tanulságokkal szolgálhat a kutatásban azonosított problémák – például az ágenciahiány, a társadalmi elmagányosodás vagy a környezeti bizonytalanság – kezeléséhez.

Jó példa erre a Vietnámban működő Intergenerational Self-Help Clubs (ISHC) program, amely az önszerveződés és a közösségi kölcsönösség elvén működik. A klubok célja, hogy összekapcsolják a fiatalabb és idősebb generációkat, akik közösen térképezik fel a helyi fejlesztési igényeket, majd a helyi hatóságokkal együttműködve közös megoldásokat dolgoznak ki. Ez a modell hatékonyan erősíti a társadalmi részvételt és a közösségi felelősségvállalást, miközben csökkenti az időskori elszigetelődést és elősegíti az intergenerációs szolidaritást – két olyan problémát, amely a hazai kutatásban is hangsúlyosan megjelent.

A fenntarthatósági dimenzióban említésre méltó az EKOenergy program, amely a megújuló energiaforrások használatát és a kibocsátáscsökkentést ösztönzi nemzetközi együttműködésben. A kezdeményezés célja a gazdaság strukturális átalakítása egy fenntarthatóbb modell irányába, miközben nagy hangsúlyt fektet a lakossági tudatosság növelésére is. Az EKOenergy weboldalát több mint 40 nyelvre lefordították, a szervezet aktívan kommunikál blogokon és a közösségi médiában, hogy a klímaváltozás, a globális felmelegedés és az energiaszegénység kérdései a közbeszéd részévé váljanak.

A városi életminőség javítását célzó kezdeményezések közül külön figyelmet érdemel az Urban Forest & Green Initiatives program az ausztráliai Adelaide városában, amely a városi zöldfelületek fejlesztésével kívánja növelni a lakosság elégedettségét és jóllétét. A tapasztalatok szerint a zöldterületek bővítése nemcsak környezetvédelmi, hanem pszichológiai és közösségi szinten is mérhető pozitív hatást gyakorol – ez összhangban áll a magyar fókuszcsoporthoz tartozó kutatás eredményeivel is, ahol a zöldterületekhez való hozzáférés szintén a leggyakrabban említett igények között szerepelt.

A részvételiség és az ágencia erősítésének kiváló példája a OneNYC program New York városában, amely nemcsak a városi fejlesztési célokat határozza meg, hanem a lakosokat is bevonja a döntéshozatal és az értékelés folyamatába. A program átlátható monitoringrendszert működtet, amely lehetőséget ad a helyieknek arra, hogy nyomon kövessék a városfejlesztési célok teljesülését, ezáltal erősítve az állampolgári elköteleződést és a közösségi bizalmat. Ezek a példák azt mutatják, hogy a jóllét és a jövőképfelépítés nem kizárólag gazdasági kérdés, hanem társadalmi, közösségi és mentális dimenziókat is felölel. Az olyan programok, amelyek az egyéni részvételt, a közösségi együttműködést és a fenntarthatóságot egyaránt támogatják, hosszú távon stabilabb, elégedettebb és optimistább társadalmakat eredményezhetnek.

7. TÁBLÁZAT: GYAKORLATOK ÉS HATÁSUK AZ ÉLETMINŐSÉGRE

Ország/Régió	Jógyakorlat	Hatás az életminőségre
Vietnám	Intergenerational Self-Help Clubs (ISHC)	Az idősgondozás, a pénzügyi függetlenség és a közösségi kapcsolatok javítása csökkenti a magányt és növeli a boldogságot.
Európa (több ország)	EKOenergy – Clean Energy Awareness	A megújuló energia népszerűsítése javítja a közegészséget és erősíti a fenntarthatósági büszkeséget.
Ausztrália (Adelaide)	Urban Forest & Green Initiatives	A városi zöldítés és a megújuló energia javítja a mentális egészséget és a szabadban töltött idő élvezetét.

Forrás: Századvég

2.8.3. A közös használatú terek és szolgáltatások fejlesztése – Közjavak az Amerikai Egyesült Államokban

Patrick Flavin kutatásai különböző amerikai adatbázisok felhasználásával azt vizsgálták, hogy a közjavakba történő beruházások miként befolyásolták a lakossági elégedettséget és boldogságérzetet. Az eddig bemutatott példáktól eltérően Flavin nem egy konkrét programot vagy innovációt elemzett, hanem az Egyesült Államok egészére kiterjedően vizsgálta a

közszolgáltatások – például a parkok, könyvtárak, közutak, természeti erőforrások és rendvédelmi szervek – hatását a helyi lakosok életminőségére. Eredményei azt mutatták, hogy a közjavakra fordított magasabb kiadások (a bruttó állami termék arányában) szoros összefüggést mutattak a lakosság magasabb elégedettségi és boldogsági szintjeivel. Ez a pozitív kapcsolat különböző társadalmi csoportokban egyaránt érvényesült – nemtől, jövedelemtől, iskolai végzettségtől és etnikai hovatartozástól függetlenül –, ami arra utalt, hogy a közjavak fejlesztése általánosan javította a társadalmi jóllétet.

Flavin megállapította, hogy ez a kedvező hatás kifejezetten a közjavakra volt jellemző: a szélesebb körű kormányzati kiadások (például a szociális juttatások vagy az oktatási támogatások) nem mutattak hasonló kapcsolatot a boldogsággal – legalábbis ebben a kutatási keretben.

A vizsgálat három fő mechanizmust azonosított, amelyek révén a közjavak pozitívan befolyásolták az elégedettséget:

1. **A közösségi terek**, mint a parkok, könyvtárak és biztonságos utak – elősegítették a társadalmi interakciót, csökkentették a stresszt és javították a mindennapi életminőséget.
2. **A közjavak finanszírozása** politikailag kevésbé volt megosztó, mivel ezek a kiadások széles körű társadalmi támogatást élveztek, így nemcsak a környezet, hanem a politikai bizalom és társadalmi kohézió is erősödött.
3. **A minőségi közterek** növelték az ingatlanok értékét és erősítették a helyi identitást és közösségi büszkeséget, ami részben ellensúlyozta az esetleges adóemelések hatását.

Flavin következtetése szerint a látható közjavak fejlesztése nem csupán fizikai környezetet teremtett, hanem közösségi értéket és társadalmi stabilitást is. Az ilyen beruházások hatványozottan növelték az elégedettséget és a boldogságérzetet, feltéve, hogy a kormányzat biztosította a méltányos hozzáférést ezekhez az erőforrásokhoz. A kutatás arra is rávilágított, hogy a boldogság és elégedettség mutatói a jövőben fontos teljesítménymutatóként szolgálhattak volna a közpolitikák értékelésében. Ha e megközelítést a hazai tapasztalatokra vetítjük, könnyen belátható, hogy a közösségi terek fejlesztése – parkok, könyvtárak, közösségi központok – olyan területeken hozhatott volna javulást, amelyeket a kutatásunkban megszólalók is különösen fontosnak vagy problémásnak tartottak, például a fizikai biztonságérzet, a helyi szociális háló erősítése vagy a közösségi összetartozás terén. Mindez hozzájárulhatott volna az egyéni és társadalmi jóllét növeléséhez, miközben részben ellensúlyozhatta az anyagi bizonytalanságból fakadó feszültségeket.

8. TÁBLÁZAT: KÖZJAVAK HATÁSA AZ ÉLETTEL VALÓ ELÉGEDETTSÉGRE

Téma	Leírás	Hatás az élettel való elégedettségre
Fő megállapítás	Az állami közjavakra (pl. parkok, könyvtárak, utak) fordított kiadások szoros pozitív összefüggésben állnak a lakosság boldogságával.	A közjavakba történő befektetés minden társadalmi csoportnál növeli az életelégedettséget.

Téma	Leírás	Hatás az élettel való elégedettségre
Közjavak vs. egyéb kiadások	A tanulmány kimutatta, hogy csak a közjavakra fordított kiadások mutatnak szoros kapcsolatot a boldogsággal.	Más kiadások, mint a jóléti vagy oktatási programok, nem mutattak ilyen egyértelmű hatást – <i>bár fontos hozzátenni, hogy más tanulmányok mutattak ki ilyen irányú korrelációt.</i>
Hatásmechanizmusok	A parkok és a könyvtárak élhetőbb közösségeket teremtenek, fokozzák a társadalmi interakciókat és csökkentik a stresszt.	Ezek a tényezők növelik a mindennapi komfortot és a közösségi büszkeséget, ami pozitívan hat az életminőségre.
Politikai támogatás	A közjavakra fordított kiadások politikailag kevésbé vitatottak, így tartósabban fenntarthatóak.	Az állandó befektetések hosszú távon is biztosítják a boldogság növekedését.
Kölcsönhatások	A boldogabb állampolgárok nagyobb valószínűséggel támogatják a közjavak fejlesztését.	Ez a visszacsatolás tovább fokozza az elégedettséget.

Forrás: Flavin, 2019 (Századvég-szerkesztés)

2.8.4. A közösségi közlekedés jógyakorlata – A tallinni példa

Eredményeink alapján a közlekedési problémák mindennapos nehézséget jelentettek az emberek életében, különösen a munkahelyre jutás, a szolgáltatások elérése és az életminőség szempontjából. Jó példát kínált erre Észtország, ahol a főváros, Tallinn 2013-ban egy 2012-es népszavazást követően bevezette az ingyenes tömegközlekedést. A program finanszírozása a jövedelemadó-bevételekre épült, amelyek a várakozásokkal ellentétben éves szinten mintegy 20 millió eurós többletet eredményeztek – vagyis a bevételek meghaladták a díjmentes rendszer működtetésének költségeit.

A rendszer lényege az volt, hogy a helyi lakosok egy jelképes, 2 eurós regisztrációs díj ellenében igényelhetek egy személyre szóló közlekedési kártyát, amelyet minden utazáskor érvényesíteniük kellett. Ennek elmulasztása 40 eurós bírságot vont maga után, míg a turisták és nem helyi lakosok továbbra is térítés ellenében vehették igénybe a szolgáltatást.

Az intézkedés hatására a közösségi közlekedés használata mintegy 14 százalékkal nőtt, ugyanakkor az autósforgalom csökkenése mérsékeltebb volt a vártnál, és kisebb mértékben visszaesett a gyalogos és kerékpáros közlekedés aránya is (Gadalbón-Estevan, 2019; Fare-free Public Transport, Tallinn). Mindezek ellenére a pontosság, a tisztaság és a biztonság mutatói érezhetően javultak, illetve a város közlekedési rendszere átláthatóbbá, fenntarthatóbbá vált. Bár a program elsőként Tallinnban valósult meg, a vidéki implementációja lehetőséget teremthetett volna a rurális térségek elégedettségi mutatóinak javítására is. A közlekedési költségek csökkenése ugyanis nemcsak a háztartások anyagi terheit mérsékelte, hanem javította a munkahelyekhez, a szolgáltatásokhoz és az oktatáshoz való hozzáférést is. Mindez hozzájárult a mobilitás és a lakhatási vonzerő növekedéséhez, amit a tallinni példa is alátámasztott: az ingyenes közösségi közlekedés ösztönözte a városba költözést és erősítette a helyi közösségek dinamizmusát.

Magyarország esetében – különösen a vidéki térségekben – egy hasonló megoldás csökkenthette volna a területi egyenlőtlenségeket, elősegítve a helyben maradást és az életminőség javulását. A tallinni tapasztalat tehát jól mutatta, hogy a közösségi közlekedéshez

való méltányos hozzáférés nem pusztán közlekedésszervezési kérdés, hanem a társadalmi jóllét és jövőkép szempontjából is kulcsfontosságú tényező volt.

2.8.5. A jógyakorlatok konklúziója

Az előbb bemutatott jógyakorlatok átfogóan szemléltették, hogy a jóllét és az életminőség fejlesztése a 21. századi közpolitikák egyik legfontosabb célkitűzése volt, amely túlmutatott a pusztán gazdasági növekedést előtérbe helyező megközelítéseken. A példák közös vonása az volt, hogy többdimenziós szemléletet alkalmaztak, egyszerre építve a közösségi kohézióra, a társadalmi egyenlőségre, a fenntarthatóságra és az állampolgári részvétel erősítésére.

Kanada Quality of Life Frameworkje komplex mutatórendszert használt a kormányzati döntéshozatal értékelésére: a gazdasági, egészségügyi, társadalmi, környezeti és kormányzási területek 84 indikátora biztosította, hogy a közpolitikai döntések a polgárok valós prioritásait tükrözzék, csökkentsék az egyenlőtlenségeket és hosszú távon erősítsék a társadalmi rezilienciát.

Az ENSZ fenntartható fejlesztési céljaihoz kapcsolódó lokális és regionális kezdeményezések – mint a vietnámi Intergenerational Self-Help Clubs, az európai EKOenergy program vagy az ausztráliai Adelaide város zöldítési projektjei – arra mutattak rá, hogy a társadalmi részvétel, a közösségi kapcsolatok és a környezeti felelősségvállalás egyaránt kulcsszerepet játszanak a közösségek boldogságérzetének és jövőképének erősítésében.

Az amerikai kutatások – különösen Patrick Flavin elemzései – azt igazolták, hogy a közjavakba történő beruházások (például parkok, könyvtárak, biztonságos utak fejlesztése) szoros összefüggést mutattak a lakosság boldogságszintjével. Ezek a fejlesztések nemcsak a mindennapi életminőséget javították, hanem politikai értelemben is konszenzust teremtettek, hiszen a látható, közösségi hasznót hozó beruházások erősítették a bizalmat és a lokális identitást.

Az észtországi Tallinn példája különösen jól szemléltette, hogy a közlekedési költségek csökkentése, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása és a településvonzóerő fejlesztése együttesen képes volt növelni a helyi elégedettséget és életszínvonalat. Az ingyenes tömegközlekedési rendszer nemcsak gazdasági, hanem társadalmi és környezeti előnyöket is eredményezett, miközben hozzájárult a közösségi mobilitás és fenntarthatóság erősítéséhez.

Mindegyik gyakorlat más utat járt be, mégis ugyanarra a következtetésre vezettek. A jóllétpolitika sikerének kulcsa az emberközpontú, integrált megközelítés volt: az egyéni elégedettség, a társadalmi kohézió, a biztonságérzet és a környezeti fenntarthatóság egymást erősítő tényezőkként működtek. Ezek a tapasztalatok fontos tanulságokat kínáltak a magyar döntéshozatal számára is, hiszen – amint kutatásunk eredményei is jelezték – a szubjektív konjunktúraérzetet és a jövővel kapcsolatos biztonságérzetet nemcsak a gazdasági teljesítmény, hanem a mindennapi élet minősége, a társadalmi kapcsolatok és a helyi közösségek állapota is meghatározta. A jógyakorlatok tehát iránytűként szolgálhattak abban, miként lehetett a jóllétet hosszú távon, fenntartható és inkluzív módon erősíteni.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

A szubjektív konjunktúraérzet az egyéni és társadalmi jóllét, valamint a gazdasági helyzet érzékelésén alapult, amelyet nemcsak gazdasági mutatók, hanem kulturális, oktatási, foglalkoztatási, környezeti, egészségügyi, biztonsági és társas tényezők is formáltak. A társas összehasonlítások, a média és a gazdasági narratívák jelentős hatással voltak a percepciókra. A Századvég felmérései szerint 2022-ben a háború és az energiaszankciók következtében mélypontra süllyedt a lakosság gazdasági közérzete, majd 2023-tól lassú, de ingadozó javulás indult meg. Kutatásunk célja az volt, hogy feltárja a jóllét és jóllét dimenzióit kvantitatív és kvalitatív módszerekkel, különös tekintettel arra, hogyan alakultak a gazdasági percepciók és jövőképek a poszt-Covid és háborús környezetben.

A kvalitatív eredmények azt mutatták, hogy a magyar lakosság jövőfelfogásában egyre erőteljesebben jelenik meg a fejlődés, az alkalmazkodóképesség és az innováció iránti nyitottság. A globális folyamatokat sokan a társadalmi és technológiai megújulás lehetőségeként értelmezik, amelyek új tanulási és együttműködési formák kialakítását ösztönzik. A válaszadók különösen a technológiai fejlődés, az ipari beruházások, valamint a fiatal generációk élethelyzetét javító társadalompolitikai intézkedések – mint a CSOK és a 25 év alattiak adókedvezménye – kapcsán fogalmaztak meg pozitív várakozásokat. A jövőhöz való viszonyt összességében a biztonság, a fejlődés és a közösségi stabilitás iránti igény határozza meg, amely a társadalmi megújulás és az egyéni jóllét szempontjából is kedvező tendenciákat jelez.

A kvantitatív adatok megerősítették, hogy a lakossági megítélés erősen rétegzett, de széles körű egyetértés mutatkozott abban, hogy a válságokkal terhelt időszak a társadalom sérülékenyebb rétegeit sújtotta leginkább. A szubjektív jóllét jóval többet jelentett az anyagi helyzetnél: az elégedettség, a lelki egyensúly és az önmegvalósítás éppoly fontos tényezőnek bizonyult. A magas jóllét kedvezően hatott az egészségre, a kapcsolatokra és a stressztűrésre, miközben a lakóhely típusa (városi vagy vidéki) eltérő előnyöket és hátrányokat hordozott. A koronavírus-járvány idején a jóllét szintje világszerte és Magyarországon is visszaesett, különösen a nagyvárosokban és az idősebb korosztály körében, míg vidéken a közösségi szolidaritás némileg ellensúlyozta a negatív hatásokat.

A fókuszcsoporthozos beszélgetésekben a boldogságról négy fő narratíva rajzolódott ki: a múlandóság és tervezhetőség dilemmája, a szabadság, a biztonság, valamint a boldogság akadályai. A résztvevők boldogságérzetüket elsősorban saját mikrokörnyezetükhöz és cselekvési lehetőségeikhez kötötték, míg a problémákat gyakran globális folyamatokkal – például az inflációval vagy az egészségügy helyzetével – hozták összefüggésbe. A megoldás felelősségét legtöbbször az államhoz rendelték. Mikroszinten az időhiány és az önmegvalósítás hiánya, mezoszinten a gyenge társas kapcsolatok, makroszinten pedig a politikai megosztottság jelentett fő feszültségforrást.

A kvantitatív felmérések szerint az anyagi helyzet, a társadalmi státusz és a boldogságérzet szorosan összefüggött, különösen az életkor és az iskolai végzettség mentén. A magasabb végzettségűek jellemzően elégedettebbek voltak, míg az alacsonyabb végzettségűek körében gyakoribb volt a pesszimizmus. A magyar társadalom értékrendjében a közösségi összetartozás és az egyenlőség fontosabb szerepet kapott, mint az egyéni kiemelkedés. A megélhetési nehézségek, a társadalmi pozíció és a képzettség egyaránt meghatározták az életminőség megítélését.

A lakosság jövőorientációját vizsgálva a kutatás feltárta, hogy a jövőképet elsősorban a szubjektív jóllét, a gazdasági helyzet percepciója és a demográfiai tényezők alakították. A magyar lakosság jövőhöz való viszonya inkább az anyagi biztonságra, mintsem az intellektuális fejlődésre épült, miközben az inflációs várakozások és a gazdasági bizalom erősen heterogén mintázatokat mutattak. A várakozások nemcsak a fogyasztási és megtakarítási döntéseket befolyásolták, hanem a családalapítási tervek és az intézményi bizalmat is. A kvalitatív adatok alapján a jövőre vonatkozó pesszimizmus főként a globális konfliktusokhoz, a technológiai bizonytalansághoz és a környezeti válságokhoz kapcsolódott, míg az optimizmus inkább a személyes, közvetlen élethelyzetekhez kötődött. A makroszintű kontrollhiány szorongást keltett, ugyanakkor mikroszinten – ahol az egyéni hatóképesség erősebb volt – gyakrabban jelent meg a pozitív jövőkép.

A válaszadók mikroszintű jövőképét elsősorban a függetlenség és a családi stabilitás határozta meg. Az idősebbek az egészségüket, a fiatalabbak az anyagi biztonságot tartották elsődlegesnek. Bár sokan próbálták elválasztani magánéletüket a tágabb bizonytalanságoktól, elvárták, hogy az állam biztonságos hátteret teremtsen számukra. A jövőt többnyire a jelen meghosszabbításaként képzelték el, a makroszintű fenyegetések ritkán épültek be a mindennapi gondolkodásba. Az optimizmus inkább a stabil helyzetűekre volt jellemző, míg a bizonytalanabbak számára a stabilitás elérése jelentette a fő célt.

A kvantitatív adatok szerint a lakosság többsége anyagi helyzetében stagnálást várt, a fiatalok némileg optimistábbak, az idősebbek inkább pesszimisták voltak. A legtöbben úgy vélték, hogy személyes nehézségeik megoldásában saját erőfeszítésük mellett az állam szerepe is meghatározó. A boldogság és az életelégedettség szorosan összefüggött a jövő biztonságérzetével: a mentálisan kiegyensúlyozottabb személyek több tényezőt tudtak azonosítani, amelyek segítették őket a bizonytalanság kezelésében. A mentális jóllét fejlesztése ezért kulcsfontosságúnak bizonyult a társadalmi biztonságérzet erősítésében, csakúgy, mint az objektív életkörülmények javítása.

Országos tendenciaként ugyanakkor megfigyelhető volt, hogy a helyi szintű megítélések jellemzően kedvezőbbek voltak, mint az általános országos értékelések. A fókuszcsoportos eredmények alapján a településfejlődés megítélését elsősorban az épített környezet és a közlekedési feltételek befolyásolták. A sportlétesítmények és zöldfelületek bővítését a legtöbben üdvözölték, míg a közlekedési nehézségek és az agglomerációs terheltség gyakori feszültségforrásnak bizonyultak. A Balaton környékén a helyi közösségi programok iránti igény erős volt, de gyakran hiányzott a szervezői háttér. A kutatás azt mutatta, hogy a mindennapi életminőséget közvetlenül érintő fejlesztések javították leginkább az elégedettséget, különösen, ha a helyi identitást és közösségi kötődést is erősítették.

A kvantitatív adatok szerint a vidéki nagyvárosok és községek lakói általában elégedettebbek voltak, míg Budapesten és az agglomerációban alacsonyabb elégedettség mutatkozott. A Nyugat- és Közép-Dunántúl lakói optimistábbak, Észak- és Dél-Magyarországon pedig erősebb volt a pesszimizmus. Az egészségügy, a közlekedés és a közbiztonság országosan is a legfontosabb problématerületek közé tartoztak. A területi különbségek jól tükrözték az ország gazdasági és társadalmi megosztottságát: a fejlettebb régiók lakói óvatos optimizmussal, a hátrányos helyzetű térségekben élők viszont fokozott bizonytalansággal tekintettek a jövőbe.

A jóllét és a jövőkép közötti összefüggések tehát komplex, társadalmi, gazdasági és térbeli mintázatokat követek. A fejlettebb térségekben magasabb volt a bizalom és az elégedettség, míg a periférikus régiókban sokkal inkább a pesszimizmus uralkodott. Mindez rávilágított arra,

hogy a társadalmi jólét növeléséhez nemcsak gazdasági, hanem közösségi beavatkozásokra is szükség van, amelyek képesek csökkenteni a jövőt övező bizonytalanságot és erősíteni tudják az emberek saját életük feletti kontrollérzetét.

4. KUTATÁS JELENTŐSÉGE ÉS HASZNOSULÁSA

A vizsgálat során kirajzolódott, hogy a gazdasági és társadalmi közérzetet mélyen befolyásolták a regionális és társadalmi egyenlőtlenségek, melyek a jövőről alkotott elképzelésekben is megjelentek. A nyugat- és közép-magyarországi térségek lakói jellemzően optimistábban ítélték meg mind saját anyagi helyzetüket, mind a jövő kilátásait, míg a keleti és dél-dunántúli régiókban erősebb volt a pesszimizmus és a bizonytalanság érzete. A különbségek nemcsak a gazdasági mutatókban, hanem a helyi életminőség, az infrastruktúra és a munkaerőpiaci lehetőségek megítélésében is megjelentek, ami alátámasztotta a régióspecifikus fejlesztési programok szükségességét.

A társadalmi rétegek között szintén markáns eltérések voltak megfigyelhetők. A magasabb iskolai végzettséggel és jobb anyagi helyzettel rendelkezők általában bizakodóbb jövőképpel rendelkeztek, míg az alacsonyabb végzettségű, bizonytalan munkaerőpiaci státuszú csoportok körében erősebb volt a jövőt övező bizonytalanság és a pesszimista hozzáállás. A válaszadók többsége életszínvonalában inkább stagnálásra számított, és leginkább egészségügyi nehézségektől tartott a következő években. Úgy vélték, a problémák megoldásában az állam és az egyén közös felelőssége érvényesül: elvárták az intézményi beavatkozást, ugyanakkor hittek saját cselekvőképességükben is. Mindez rávilágított a humántőke-fejlesztés, a felnőttképzés és az átképzési lehetőségek bővítésének kulcsfontosságára, hiszen ezek közvetlenül hatottak a gazdasági jövőkép és az egyéni kilátások alakulására.

A felmérés alapján a szakpolitikai beavatkozásoknak elsősorban a lemaradó térségek infrastrukturális fejlesztésére kell összpontosítaniuk – különösen a közlekedési kapcsolatok, a digitális hozzáférés és az egészségügyi alapellátás javítására. Kiemelt szerepet kapott továbbá a munkahelyteremtés és a vállalkozásösztönzés, főként a hátrányos helyzetű régiókban, valamint azoknak a programoknak a támogatása, amelyek a munkaerő alkalmazkodóképességét növelik a gazdasági és technológiai változásokhoz. Emellett a közösségfejlesztés és a társadalmi kohézió erősítése is alapvető fontosságúnak bizonyult, különösen ott, ahol a közösségi élet gyenge és a települések lakosságát kevésbé jellemzi az összetartozás. A helyi igényekre szabott, integrált fejlesztési programok így nemcsak a gazdasági helyzet javítását, hanem a lakosság jövőbe vetett bizalmának és életminőségének erősítését is elősegíthetik – hosszú távon hozzájárulva Magyarország versenyképességének növeléséhez.

5. MÓDSZERTAN

A kutatás kvalitatív keretein belül összesen 12 darab, személyes fókuszcsoportos interjút hajtottunk végre az ország különböző pontjain 2025 májusában, egyenként 6-6 résztvevővel. A csoportok összeállításánál különös figyelmet fordítottunk arra, hogy a résztvevők nem, végzettség és foglalkoztatottsági státusz szerint kiegyenlítetten vegyenek részt. Néhány csoport esetében a résztvevők nem kizárólag azon a településeken éltek, ahol a fókuszcsoportos interjúk zajlottak; kifejezetten agglomerációs csoportokat is szerveztünk annak érdekében, hogy kisebb települések, valamint agglomerációs környezetben élő személyek nézőpontjait is az elemzésbe vonhassuk.

Kilenc csoport esetében egy beszélgetésen legfeljebb 3 fő nyugdíjas vehetett részt, valamint részt vettek vállalkozók, alkalmazottak és egyéb, jelenleg nem dolgozó személyek (például akik jelenleg gyermekgondozási támogatásban részesülnek vagy munkakeresők). Ez lehetővé tette azt, hogy különböző gazdasági státuszú személyek közötti diskurzusokat is megfigyelhessünk. További három csoportban további szűrőfeltételeket alkalmaztunk; ebben a három csoportban az is lényeges volt, hogy a válaszadó hogyan vélekedik saját életszínvonalának és az ország gazdasági helyzetének jövőjével kapcsolatban (olyanok vehettek részt, akik saját életszínvonalukban javulást, az ország gazdasági helyzetével kapcsolatban pedig romlást várnak a jövőben).

Az elemzés során azonosítottuk a fő diskurzusokat, a résztvevők válaszaiban megjelenő fő tartalmi pontokat, mintázatokat. Az elemzés során rugalmas grid-alapú rendszert alkalmaztunk, amely segítette a mintázatok világos és logikus elrendezését. Ez a megközelítés lehetővé tette a kulcsfontosságú megállapítások jól látható kiemelését, miközben a tartalom tagolt és könnyen értelmezhető maradt.

A kvalitatív kutatás eredményei részletes képet adtak arról, hogy a lakosság számára mit jelent a boldogság, a konjunktúra (egyes globális események, hazai fejlesztések hatásai), milyen a számukra ideális élet, valamint arról is, hogy hogyan képzelik a jövőt; globális, országos, valamint személyes életük szintjén is. A moderátorok nem csupán kérdésekkel, hanem kreatív feladatokkal, projektív technikákkal is arra ösztönözték a résztvevőket, hogy a mindennapi, média által is felkapott diskurzusoktól eltávolodva narrálják azt a jövőt, amelyet szeretnének megvalósulni vagy épp mindenképpen elkerülni.

A kvantitatív kutatási szakaszban a magyar felnőtt lakosság körében összesen 60 000 fő megkérdezésére került sor, CATI-módszert (computer-assisted telephone interviewing) alkalmazva. A kérdőív kitöltése megközelítőleg 20 percet vett igénybe. A minta a fő demográfiai tényezők mentén (nemek, életkori csoportok, legmagasabb befejezett iskolai végzettség, lakhely településtípusa, régiós megoszlás) szerint reprezentálja a teljes magyarországi felnőtt népességet. A mintavételből fakadó torzulásokat a Központi Statisztikai Hivatal által közölt demográfiai arányokhoz igazított iteratív súlyozással korrigáltuk. A mintavételi hiba korrigálás nélkül 60 000 fős minták esetében 0,4 százalékpont körül alakulhat.

Előfeltevésünk az volt, hogy a szubjektív konjunktúraérzet nem csupán gazdasági tényezők megítélését jelenti, hanem az egyén személyes életét, lakóhelyének fejlődését, valamint az országos és globális társadalmi gazdasági folyamatokat is. A kérdőív tehát e tényezők köré szerveződik; először arra kértük a válaszadókat, hogy Magyarország fejlődési folyamatait értékeljék, amely nemcsak a társadalmi és a gazdasági tényezőket, hanem az utóbbi évek válságainak hatását is magában foglalta. Ezután azt is megvizsgáltuk, hogy a lakóhelyükön a

válaszadók milyen fejlődési tendenciákat tárnak fel, érzékelik-e lakóhelyük fejlődését, és melyek azok a fejlesztési kihívások, amelyeket mindenképpen meg kellene oldani. Mindezt követően az egyének életére is kíváncsiak voltunk; megvizsgáltuk, hogy saját gazdasági helyzetüket hogyan értékelik, hogyan alakul az étellel való elégedettség a válaszadók körében, valamint bizonyos személyiségjegyekhez kapcsolódó kérdéseket is feltettünk. A válaszadók jövőképeire is kíváncsiak voltunk, ezért a kérdőív egyrészt kitért arra, hogy az ország jövőjében mire számítanak, másrészt arra is, hogy a személyes életükben milyen kilátásaik vannak. A kérdőív természetesen tartalmazta a demográfiai kérdéseket, a pártpreferenciákhoz kapcsolódó kérdéseket, valamint a válaszadók értékeire vonatkozó kérdéseket is (például baloldali vagy jobboldali, vallásos vagy nem vallásos).

6. MELLÉKLETEK

- + Blanchard, O. (1998): Consumption and the recession of 1990–1991. *The American Economic Review*. Vol. 83. No. 2. pp. 270-274.
- + Costanza, R., Hart, M., Kubiszewski, I. & Talberth, J. (2014). A short history of GDP: moving towards better measures of human well-being. *Solutions*, 5(1), 91-97.
- + Csepeli, Gy. (2016). A Z nemzedék lehetséges életpályái. *Educatio*, 25(4), 509-515.
- + Cserhádi, I., Keresztély, T., Ligeti, I., Nováky, E., Takács, T., Tóthné Szita, K. & Veigl, H. (2010). Jövőképek és gazdasági stratégiák: A gazdasági elit és a lakosság jövőképei és stratégiái (Ligeti I. szerk.). Budapesti Corvinus Egyetem. Elérhető: <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1674/>
- + Csurgó, B. – Kovách, I. (2023). A pandémia és következményei a településtípusok szerint. A Covid–19-járvány a falvakban és a városokban, 4.
- + D’Acunto, F. – Weber, M. (2024). Why Survey-Based Subjective Expectations Are Meaningful and Important. NBER Working Paper No. 32199. <https://doi.org/10.3386/w32199>
- + D’Acunto, F., Malmendier, U. & Weber, M. (2021). Gender roles produce divergent economic expectations. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(10), e2008534118. <https://doi.org/10.1073/pnas.2008534118>
- + De Neve, J.-E., Diener, E., Tay, L. & Xuereb, C. (2013). The objective benefits of subjective well-being. in *World Happiness Report* (eds Helliwell, J., Layard, R. & Sachs, J.) 54-79. (UN Sustainable Development Solutions Network, New York, NY, 2013).
- + Flavin, P. (2019). State government public goods spending and citizens' quality of life. *Social Science Research*, 78, 28 – 40.
- + Gabaldón-Estevan, D., Orru, K., Kaufmann, C., & Orru, H. (2019). Broader impacts of the fare-free public transportation system in Tallinn. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 11(3), 332–345. <https://doi.org/10.1080/19463138.2019.1596114>
- + Huntington, S. (2008). A civilizációk összeesapása és a világrend. M. Európa, Budapest.
- + Marton, Z. (2020). A szakképzésben tanulók jövőképe – A család, mint befolyásoló tényező szerepe. *Opus et Educatio*, 7(1), 99-106.

- + Mester, D. (2013). A jövő orientáció háttértényezőinek vizsgálata főiskolai hallgatók körében (Doktori (Ph.D.) értekezés). Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola.
- + Public Health Agency of Canada. (2024, May). *Quality of Life Framework for Canada: Lessons learned on multisectoral action for public health*. Government of Canada. <https://www.canada.ca/en/public-health/services/publications/science-research-data/quality-life-framework-lessons-learned-multisectoral-action.html>
- + Regős, G., Molnár, D. & Horváth, D. (2019). Konjunktúrakutatás a makrogazdasági adatok fényében. Statisztikai Szemle, 97(12), 1154-1178.
- + Rural Shared Mobility. (2019). *Good Practice – Fare-free Public Transport, Tallinn*. Retrieved from <https://ruralsharedmobility.eu/wp-content/uploads/2019/08/SMARTA-GP-Fare-free-Public-Transport-in-Tallinn.pdf>
- + Sági, M. (2000). Hogyan legyünk pesszimisták? Viszonyítsunk a sokkal jobbhoz! Századvég, 2000. 17. sz. nyár, 41-66.
- + Sági, M. (2006). Elégedettség az átalakuló társadalmakban. In T. Kolosi, I. G. Tóth & G. Vukovich (szerk.), Társadalmi Riport 2006 (151–180. o.). Budapest: TÁRKI.
- + Shibata, I. (2020). The Distributional Impact of Recessions: the Global Financial Crisis and the Pandemic Recession1. IMF Working Papers, 2020(096), A001. <https://doi.org/10.5089/9781513546759.001.A001>
- + Shiller, R. J. (2017). Narrative economics. American Economic Review, 107(4), 967–1004. <https://doi.org/10.1257/aer.107.4.967>
- + Stiglitz, J., Sen, A. & Fitoussi, JP. (2009) Report by the commission on the measurement of economic performance and social progress, Paris.
- + Vincze, O. (2019). Hírközösségek és véleménybuborékok. ME. DOK Média-Történet-Kommunikáció, 14(2), 5-18.

SZÁZADVÉG

